

การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชชาติโดยกระบวนการสร้างนวัตกรรมสังคม
เรื่อง การปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

Applying The King's Philosophy by the Social Innovation Process on
Improvement of Landscape of Canal, Moat and Ancient City Wall of Roi Et Municipality

เบญจวรรณ บุญโทแสง¹ อภิรักษ์ บุรรุ่งโรจน์²
E-mail: benchawan@reru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชชาติ โดยกระบวนการสร้างนวัตกรรมสังคมของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและที่มาของนวัตกรรมสังคม 2) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชชาติในกระบวนการดำเนินงานของนวัตกรรมสังคม 3) เพื่อศึกษาผลลัพธ์และแนวโน้มความยั่งยืนของนวัตกรรมสังคม การศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้มาจากการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีการรวบรวมข้อมูลจากทฤษฎี แนวความคิด การสังเกตแบบมีส่วนร่วม หลักฐานเชิงประจักษ์ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นบุคลากรในเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด รวมไปถึงประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ ตีความ เพื่อนำเสนอผลการศึกษาดูด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชชาติและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างนวัตกรรมสังคมที่เรียกว่า “นวัตกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณ” เพื่อสร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัญหาและที่มาของนวัตกรรมสังคม นวัตกรรมสังคมนี้เป็นผลมาจากความเป็นเมือง สภาพความสมัยใหม่ และระบบทุนนิยมเข้าสู่พื้นที่ ส่งผลให้ประชาชนอพยพเข้าสู่เมืองเพื่อหางานทำ เกิดการขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างก้าวกระโดด นำมาสู่ปัญหารุกล้ำพื้นที่ทางประวัติศาสตร์บริเวณคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณ กลายเป็นชุมชนแออัดของเมือง 2) การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชชาติในกระบวนการดำเนินงานของนวัตกรรมสังคม เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดได้ประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชชาติและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างและพัฒนานวัตกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ภายใต้ความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่หลากหลาย 3) ผลลัพธ์และแนวโน้มความยั่งยืนของนวัตกรรมสังคม นวัตกรรมสังคมของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นในหลายมิติ ได้แก่ มิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านสังคม มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านวัฒนธรรม มิติด้านสุขภาพและสุขภาวะ ประกอบกับในพื้นที่มีทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง ได้แก่ ประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด คุณลักษณะของนายกเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด การวางแผนแบบมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน และความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่หลากหลาย ซึ่งล้วนส่งผลให้นวัตกรรมสังคมนี้ประสบความสำเร็จและมีแนวโน้มความยั่งยืนสูง

คำสำคัญ: ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นวัตกรรมสังคม การปรับปรุงภูมิทัศน์ เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

Abstract

This article aims to study and analyze the application of The King's Philosophy by the social innovation process on improvement of landscape of canal, moat and ancient city wall of Roi Et Municipality. It has three objectives: 1) to study the problems and origins of social innovation 2) to study the application of The King's Philosophy in the process of social innovation 3) to study the results and sustainability trends of social innovation. This analytical study was based on a qualitative research that included data from theories, concepts, participant observation, empirical evidence and in-depth interviews with key informants which is a personnel in Roi Et municipality including people in the Roi Et municipality area and use the data collected to analyze the content, categorize, interpret to present the results of the study by analytical descriptive.

Roi Et municipality has applied The King's Philosophy and philosophy of sufficiency economy to create social innovations called “Innovation to improve the landscape of canals, moats and ancient city walls” to create sustainable benefits for people in the area. The results of the study found that 1) Problem conditions and

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

² อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

sources of social innovation: This social innovation is the result of urbanization, modernization and capitalism into the area. As a result, people migrated to the city to find work, the expansion of the urban community has occurred by leaps and bounds leading to the problem of encroachment on historical areas around the ancient city moat and wall become a slum of the city 2) Applying The King's Philosophy in the process of social Innovation: Roi Et Municipality has applied The King's Philosophy and philosophy of sufficiency economy to create and develop innovations to improve the landscape of canals, moats and ancient city walls since 1999 under cooperation with various network partners 3) Outcome and evaluation of social innovation attributes: Social innovation of Roi Et Municipality arising from the implementation of the Sufficiency Economy Philosophy causing changes for the better in many dimensions, including environmental dimensions, social dimensions, economic dimensions. cultural dimension health and wellness dimensions. In addition, the area has strong social capital, such as efficiency in the administration of Roi Et Municipality, characteristics of the mayor of Roi Et Municipality, participatory planning from the public sector and cooperation with various network partners. All of which resulted in this social innovation being successful and having high sustainability prospects.

Keywords: sufficiency economy philosophy, social innovation, landscape improvement, Roi Et municipality

ความเป็นมาของปัญหา

หากจะย้อนกลับไปมองปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมาตลอดของสังคมไทย นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมา สังคมไทยถือได้ว่ามุ่งเน้นการพัฒนาบนพื้นฐานของสภาวะความเป็นสมัยใหม่ (Modernization) แบบตะวันตก อันส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ด้วยความเชื่อว่า ความเป็นสมัยใหม่จะช่วยให้เกิดการพัฒนามีประสิทธิภาพ เศรษฐกิจเจริญเติบโต ประชาชนอยู่ดีกินดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างน้อยที่สุดปรากฏให้เห็นอยู่ 4 ด้าน นั่นคือ 1) การเปลี่ยนประเทศไปสู่สังคมประชาธิปไตย (Democracy) แทนที่สังคมระบอบราชาธิปไตย และระบอบสมบูรณาสิทธิราชย์ 2) การเปลี่ยนประเทศไปสู่สังคมอุตสาหกรรมนิยม (Industrialism) ที่ให้ความสำคัญกับความเติบโตทางเศรษฐกิจ และการขยายตัวของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่เน้นการผลิตสินค้า การใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่ การคมนาคมขนส่ง และการติดต่อสื่อสาร (Best, 2001) แทนที่สังคมเกษตรกรรม รวมไปถึงการเปลี่ยนอาชีพของคนไทยจากเกษตรกร ช่างฝีมือ หรือผู้ค้าขายขนาดย่อม ไปเป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรม 3) การเปลี่ยนประเทศไปสู่สังคมทุนนิยม (Capitalism) ที่เน้นกลไกการตลาด นายทุนอุตสาหกรรม และวิถีการผลิตเพื่อแสวงหากำไรสูงสุด แทนที่เศรษฐกิจแบบพอเพียงชีพ 4) การเปลี่ยนประเทศไปสู่สังคมแม็คโดนัลด์ (McDonaldization) ที่ใช้หลักความเป็นเหตุเป็นผลที่เกินตัว (Hyper-rationality) มุ่งเน้นหลักประสิทธิภาพ (Efficiency) การคิดคำนวณได้ (Calculability) การคาดคะเนได้ (Predictability) และการควบคุม (Control) (Ritzer, 1996)

อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สิ่งปรากฏให้เห็นจริงในสังคมไทยนั้นกลับไม่ได้สะท้อนถึงการพัฒนามีคุณภาพดังที่ควรจะเป็น ในทางตรงกันข้าม สังคมไทยกลับเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความเสื่อมโทรม และความอยุติธรรม ทั้งยังมีแนวโน้มจะนำไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอย การกระจุกตัวของความเจริญ ความยากจน ช่องว่างทางเศรษฐกิจ อาชญากรรม ปัญหาสุขภาพ ปัญหาสังคม รวมไปถึงปัญหาด้านจริยธรรม และกระแสความเชื่อแบบวัตถุนิยมเบ็ดเสร็จ ซึ่งมีแนวโน้มจะเรื้อรังและบานปลายมากขึ้นในอนาคต สังคมไทยจึงไม่อาจก้าวไปสู่ความดีงามและอยู่ดีมีสุขได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ ในแวดวงวิชาการจึงเกิดคำถามมากมายว่า การพัฒนาที่มุ่งเน้นความเป็นสมัยใหม่ที่เรียกว่า “พัฒนากระแสหลัก” นี้ ทำให้สังคมไทยเดินทางไปสู่สังคมที่พัฒนาแล้วจริงหรือไม่ คนไทยมีชีวิตที่สมบูรณ์แบบจริงหรือไม่ คุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้นจริงหรือไม่ สังคมมีความสงบสุขจริงหรือไม่ ในประเด็นนี้ สำหรับผู้เขียนจึงมองว่า การพัฒนาภายใต้ความเป็นสมัยใหม่เป็นเพียง “วาทกรรมการพัฒนา” ซึ่งเป็นชุดของคำอธิบายที่ครอบงำความคิด ความเชื่อ และการกระทำของสังคม ให้ปราศจากคำถามหรือข้อสงสัย ในกรณีนี้วาทกรรมการพัฒนาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย จึงเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมไทยพัฒนาไปสู่ “ความไม่พัฒนา” นั่นเอง

ทางออกหนึ่งที่น่าพิจารณามาพิจารณาเพื่อแก้ไขปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นก็คือ การขับเคลื่อนสังคมไทยไปสู่การพัฒนาแบบใหม่ตามแนวทาง “ศาสตร์พระราชา” ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร หรือพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระมหากษัตริย์ไทยรัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 23 หลักการทรงงานและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งสร้างคนให้สามารถพึ่งพาตัวเอง อันนำไปสู่การพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และสังคมได้อย่างยั่งยืน ภายใต้ความพอเพียง นั่นคือ การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลางบนหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี

ด้วยเหตุนี้ ศาสตร์พระราชาและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงกลายเป็นแนวคิดที่ถูกนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทยและทวีปเอเชียที่กำลังลุกลามในขณะนั้น ที่สำคัญ แนวคิดดังกล่าวนี้ได้ถูกหยิบยกมาใช้ในสังคมไทยผ่านมิติวัฒนธรรมชุมชน อันถือเป็นรากเหง้าที่สำคัญของสังคม จนกระทั่งในที่สุดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงก็ได้ถูกบรรจุลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544) อีกทั้งแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยังได้รับการเชิดชูจากองค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ในฐานะเป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาประเทศ ทั้งยังเห็นควรสนับสนุนให้ประเทศสมาชิกยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นเสมือนทางออกในการแก้ไขปัญหาที่เรื้อรังของสังคมไทย อันเป็นความแตกต่างจากการพัฒนากระแสหลักหรือวาทกรรมการพัฒนาเดิม ที่ต้องการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนหรือท้องถิ่นมีการบริหารจัดการตนเองให้ได้มากที่สุด ภายใต้การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาตามแนวทางนี้ต้องอาศัยกลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักในขับเคลื่อน เพื่อให้การพัฒนาไปถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ก็เป็นเรื่องที่ยากต่อการทำความเข้าใจ ยากต่อการตีความ และยากต่อการนำไปปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ฉะนั้น บทความชิ้นนี้จึงปรารถนาที่จะนำเสนอการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชา โดยกระบวนการสร้างนวัตกรรมสังคมของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ซึ่งสามารถสะท้อนภาพการนำแนวคิดศาสตร์พระราชาไปใช้ปฏิบัติในการบริหารจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อขับเคลื่อน ส่งเสริม และสนับสนุนการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยนวัตกรรมสังคมที่เกิดขึ้นนี้สามารถอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและที่มาของนวัตกรรมสังคมที่เกิดจากการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในกระบวนการดำเนินงานของนวัตกรรมสังคมของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
3. เพื่อศึกษาผลลัพธ์และแนวโน้มความยั่งยืนของนวัตกรรมสังคมที่เกิดจากการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

งานชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งทำการวิจัยด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลจากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวกับศาสตร์พระราชา รวมไปถึงเอกสารหลักฐานเชิงประจักษ์ต่างๆ ของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด โดยอาศัยวิธีการในการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 24 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรี, รองนายกเทศมนตรี, ปลัดเทศบาล, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชน, ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม, ผู้อำนวยการกองคลัง, นักวิชาการพัสดุ, หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป, ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน, วิชาการณผู้อำนวยการสำนักการศึกษา, ผู้อำนวยการกองช่าง, ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม, หัวหน้าฝ่ายการโยธาธิการ, หัวหน้าฝ่ายควบคุมอาคารและผังเมือง, ผู้อำนวยการส่วนบริหารการศึกษา, ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการศึกษา, ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม, หัวหน้าฝ่ายกิจการโรงเรียน, วิชาการณหัวหน้างานรัฐพิธี, หัวหน้าฝ่ายบริหารงานสาธารณสุข, หัวหน้าฝ่ายสุขภาพภิบาลและสิ่งแวดล้อม, หัวหน้าฝ่ายศูนย์บริการสาธารณสุข รวมไปถึงการสัมภาษณ์ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด โดยการเลือกตัวอย่างแบบสุ่มจำนวน 130 คน เมื่อดำเนินการสัมภาษณ์เสร็จสิ้น ก็จะนำบทสัมภาษณ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จัดหมวดหมู่การวิเคราะห์ข้อมูล ภายใต้กรอบแนวคิดศาสตร์พระราชา 23 หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำเสนอผลการศึกษาดูด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์อย่างเป็นระบบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชา 23 หลักการทรงงานและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเด่นชัดในการบริหารจัดการองค์กร นำไปสู่การสร้างประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนในพื้นที่ รวมถึงประโยชน์สุขให้แก่สังคมส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประยุกต์ใช้แนวคิดนี้ในด้านการบริหารงานอย่างโปร่งใส มีธรรมาภิบาล และไม่มีการทำผิดกฎหมาย, ด้านการวางแผนและจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม, ด้านการวางแผนการทำงานเพื่อส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น, ด้านการบริหารงานภายในให้เป็น

องค์กรแห่งความสุข และด้านการบริหารงานภายในให้เป็นองค์กรแห่งประโยชน์สุข ที่สำคัญ แนวทางการบริหารจัดการทั้งหลายเหล่านี้ของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ยังเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคม ในความหมายของการทำสิ่งใหม่เพื่อประโยชน์แก่สังคมส่วนร่วม ด้วยการบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม อันทำให้การบริหารงานของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อเนื่อง และยั่งยืน ภายใต้หลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ซึ่งเป็นหลักการทรงงานตามแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ได้ว่า (ส่วนสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2564)

“นั่นคือก่อนจะทำอะไร ต้องมีความเข้าใจเสียก่อน เข้าใจภูมิประเทศ เข้าใจผู้คนในหลากหลายปัญหา ทั้งทางด้านกายภาพ ด้านจารีตประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น และระหว่างการค้าเนินการนั้น จะต้องทำให้ผู้ที่เราจะไปทำงานกับเขาหรือทำงานให้เขานั้น “เข้าใจ” เราด้วย เพราะถ้าเราเข้าใจเขาแต่ฝ่ายเดียว โดยที่เขาไม่เข้าใจเรา ประโยชน์คงจะไม่เกิดตามที่เรามุ่งหวังไว้ “เข้าถึง” ก็เช่นกัน เมื่อรู้ปัญหาแล้ว เข้าใจแล้ว จะต้องทำอย่างไรก็ตาม ให้เขาอยากเข้าถึงเราด้วย”

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีนวัตกรรมสังคมที่สำคัญที่สุด คือ “นวัตกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณ” โดยนวัตกรรมนี้เป็นนวัตกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยที่เป็นชุมชนแออัดและการบุกรุกพื้นที่ทางประวัติศาสตร์บริเวณคลองคูเมืองและกำแพงเมือง โดยการจัดระเบียบที่อยู่อาศัยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ให้เป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมายและมีความสวยงาม

ภาพที่ 1 นวัตกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์คูเมืองและกำแพงเมืองโบราณของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด (1)

ภาพที่ 2 นวัตกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์คูเมืองและกำแพงเมืองโบราณของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด (2)

ภาพที่ 3 นวัตกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์คูเมืองและกำแพงเมืองโบราณของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด (1)

ภาพที่ 4 นวัตกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์คูเมืองและกำแพงเมืองโบราณของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด (2)

1. สภาพปัญหาและที่มาของนวัตกรรมสังคม

ในส่วนของความเป็นมาของนวัตกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์คูเมืองและกำแพงเมืองโบราณของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อาจกล่าวได้ว่า เกิดขึ้นเนื่องจากความเป็นมาและภูมิหลังที่ยาวนานของเมืองร้อยเอ็ด อันเป็นหนึ่งในเมืองใหญ่ที่เจริญรุ่งเรืองของภาคอีสาน ทั้งยังมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์มาแต่โบราณ เมืองร้อยเอ็ด เดิมเรียกว่า “สาเกตนคร” เป็นเมืองที่มีเมืองขึ้น 11 เมือง มีทางเข้าเมือง 11 ประตู มีการวางผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยม มีคูน้ำ มีคันดินล้อมรอบเมือง มีสถาปัตยกรรมที่เป็นองค์ประกอบของเมืองโบราณเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำแพงเมืองและคูเมืองที่กระจายตัวอยู่ทั่วไปภายในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองร้อยเอ็ด, 2565) กำแพงเมืองและคูเมืองเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต และความเจริญของเมืองในยุคสมัยต่างๆ ที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และถึงแม้กำแพงเมืองส่วนใหญ่จะถูกทำลายไปแล้ว แต่ก็ยังหลงเหลือกำแพงเมืองอีกไม่น้อยที่ยังคงอยู่ และบางส่วนได้ถูกแปรสภาพไป อันเนื่องมาจากผลของความเป็นเมืองที่เปิดรับเอาความสมัยใหม่และระบบทุนนิยมเข้าสู่พื้นที่ ส่งผลให้ประชาชนอพยพเข้าสู่เมืองเพื่อหางานทำมากขึ้น เกิดการขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างก้าวกระโดด บนฐานคิดของความเป็นสมัยใหม่และทุนนิยม จนกลายเป็นความไร้ขอบเขตของความเจริญ ผลที่ตามมาก็คือ การอพยพย้ายถิ่นจากสังคมชนบทเข้าสู่สังคมเมืองเพื่อหางานทำ นำมาสู่ปัญหาการรุกคืบพื้นที่ทางประวัติศาสตร์บริเวณคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณ จับจองพื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัย กลายเป็นชุมชนแออัดหรือสลัม (Slum) ซึ่งเป็นพื้นที่เสื่อมโทรมของเมืองที่มีลักษณะสำคัญคือ 1) มีการสร้างบ้านเรือนต่ำกว่ามาตรฐาน เช่น กระตอม เเพงพักที่ก่อสร้างขึ้นอย่างง่าย 2) พื้นที่ไม่สะอาดถูกสุขลักษณะ สกปรกรกรุงรัง 3) ขาดการรักษาความปลอดภัยที่มั่นคงต่อชีวิตและทรัพย์สิน 4) ผู้อยู่อาศัยมีฐานะยากจนหรือด้อยโอกาสทางสังคม และ 5) มักจะขาดแคลนน้ำสะอาด ไฟฟ้า สุขาภิบาล และสาธารณูปโภคอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ ชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่นี้จึงก่อให้เกิดความเสียหาย เสื่อมโทรม ไม่เป็นระเบียบ และไม่สวยงาม อันเป็นการทำลายเอกลักษณ์และคุณค่าของเมืองร้อยเอ็ดโบราณ ประกอบกับในขณะนั้น ประชาชนใน

เมืองร้อยเอ็ดเองก็ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดการวางแผนอย่างรอบคอบในการพัฒนาและปรับปรุงเมือง ส่งผลให้ความเสียหายดำเนินมาอย่างเรื้อรังเป็นเวลายาวนานหลายสิบปี

2. การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชานี้ในกระบวนการดำเนินงานของนวัตกรรมสังคม

ปัญหาการเสื่อมโทรมของเมืองร้อยเอ็ด ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นสำคัญ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนพื้นที่เขตเมืองร้อยเอ็ดให้กลับมาเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าแก่คนรุ่นหลัง ในปี พ.ศ.2536-2539 จังหวัดร้อยเอ็ดโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานคณะกรรมการดำเนินงาน ได้พยายามที่จะย้ายประชาชนผู้บุกรุกคลองคูเมืองและกำแพงเมืองไปอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่ แต่กลับไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนเหล่านั้น จนต้องระงับการดำเนินการไปในที่สุด ปัญหาการบุกรุกพื้นที่สาธารณะทางประวัติศาสตร์จึงยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังที่หน่วยงานราชการของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ต้องเร่งดำเนินการแก้ไข ก่อนที่กำแพงเมืองและคูเมืองจะเสียหายไปมากกว่านี้

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดได้ประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชานี้ 23 หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างและพัฒนานวัตกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 ภายใต้อาณัติร่วมกับภาคีเครือข่ายที่หลากหลาย ได้แก่ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม (ฝ่ายสุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อม) กรมศิลปากร ส่วนราชการจังหวัดร้อยเอ็ด คณะกรรมการภาคีเครือข่ายจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองร้อยเอ็ด โรงพยาบาลร้อยเอ็ด สถานีตำรวจภูธรเมืองร้อยเอ็ด มณฑลทหารบกที่ 27 และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดร้อยเอ็ด โดยกระบวนการดำเนินการมีขั้นตอน ดังนี้ (บรรจง ไชยศิริรัตน์, 14 กรกฎาคม 2564)

1) ในปี พ.ศ.2542 คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาการบุกรุกคูเมืองและกำแพงเมืองร้อยเอ็ดขึ้น โดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์สมัยนั้น คือ นายอนุรักษ์ จูริมาศเป็นประธาน ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นรองประธาน คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้น 2 ชุด คือ คณะอนุกรรมการสำรวจข้อมูลผู้บุกรุกและคณะอนุกรรมการจัดหาพื้นที่รองรับประชาชน

2) ในปี พ.ศ.2544 เริ่มมีการพัฒนาฟื้นฟูกำแพงเมืองและคลองคูเมืองร้อยเอ็ดอย่างจริงจัง เมื่อเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดได้กำหนดแผนปรับปรุงกำแพงเมืองและคลองคูเมืองขึ้น เพื่อการอนุรักษ์หลักฐานทางวัฒนธรรมสำคัญคู่บ้านคู่เมือง รวมถึงพัฒนาฟื้นฟูกำแพงเมืองและคลองคูเมืองร้อยเอ็ดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจของชาวจังหวัดร้อยเอ็ดและนักท่องเที่ยว

3) สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 8 จังหวัดอุบลราชธานี เข้าดำเนินการศึกษาข้อมูลทางวิชาการ โดยการขุดค้นขุดตรวจแนวกำแพงเมืองร้อยเอ็ด และนำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการศึกษาการอนุรักษ์พัฒนาฟื้นฟูปรับปรุงสภาพกำแพงเมืองและคลองคูเมืองร้อยเอ็ด

4) ในปี พ.ศ.2545 เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดจัดทำแผนการดำเนินงานปรับปรุงแนวกำแพงเมืองคลองคูเมือง เพื่อรื้อฟื้นองค์ประกอบของเมืองตามตำนานเมืองร้อยเอ็ด ได้แก่ ประตูทางเข้าเมือง 11 ประตู

5) เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดร่วมกับกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ดำเนินการจัดทำแผนการเมืองร้อยเอ็ดศึกษาออกแบบการบูรณะพัฒนา ปรับปรุงกำแพงเมืองคลองคูเมือง ศึกษาออกแบบทางเข้าเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นวัตถุประสงค์สำคัญคือ การจัดระเบียบการสร้างอาคารที่คับบังสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ การอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นและพันธุ์ไม้โบราณที่มีคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม การปรับปรุงฟื้นฟูแนวคูเมืองและกำแพงเมืองร้อยเอ็ด การเพิ่มเส้นทางคมนาคมขนส่งให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง การย้ายชุมชนแออัดที่มีการบุกรุกออกจากพื้นที่อยู่อาศัยเดิม และการจัดทำโครงการระยะยาวในการจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้าง โดยความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละกระบวนการ

6) เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ลงพื้นที่เข้าไปพูดคุยและสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนแออัดรอบคลองคูเมืองและกำแพงเมือง ในประเด็นการย้ายที่อยู่อาศัยไปอยู่แห่งใหม่ที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ

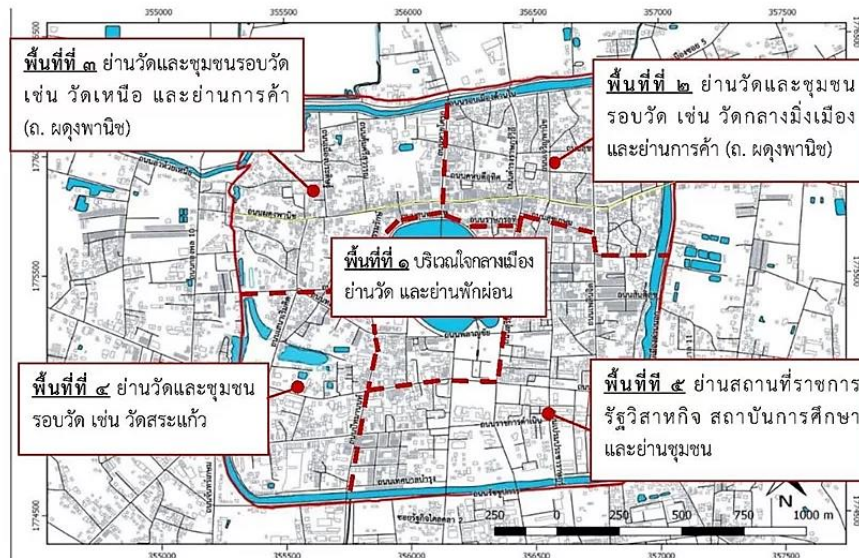
7) จังหวัดร้อยเอ็ดแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อจัดหาพื้นที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ที่ประชาชนพึงพอใจ และสำรวจจำนวนประชาชนที่เดือดร้อนจากการดำเนินโครงการและใช้นวัตกรรมนี้

8) เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด คัดเลือกพื้นที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ให้แก่ประชาชน แทนการอาศัยอยู่ในบริเวณคลองคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณ โดยประสานกับกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง เพื่อขอใช้พื้นที่บ้านหนองหญ้ามา อ.เมืองร้อยเอ็ด จ.ร้อยเอ็ด ซึ่งห่างจากบริเวณที่อยู่อาศัยเดิมประมาณ 5 กิโลเมตร โดยพื้นที่ดังกล่าวนี้เดิมถูกใช้เป็นที่ตั้งของโรงผลิตสุรากลั่น (สุราขาว) ของกรมสรรพสามิต แต่ในปัจจุบันไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้ว ในการพื้นที่ดังกล่าว กรมธนารักษ์ได้ทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ให้เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเป็นผู้ควบคุมดูแลพื้นที่

9) การเคหะแห่งชาติได้เข้ามาช่วยเรื่องการจัดสรรที่ดิน โดยจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยให้ทั้งสิ้น 250 ครอบครัวยุทธ ครอบครัพละ 21 ตารางวาหรือ 1 บล็อก และให้ชื่อชุมชนใหม่แห่งนี้ว่า “ชุมชนมั่นคงพัฒนา” นับเป็นชุมชนลำดับที่ 20 ของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด โดยในปัจจุบันมีประชาชนที่ได้ดำเนินการย้ายครอบครัวไปแล้วจำนวนประมาณ 170 ครัวเรือน

10) เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ปรับปรุงและพัฒนาภูมิทัศน์บริเวณคลองคูเมืองและกำแพงเมือง โดยการจัดสรรพื้นที่ 30-50 เมตร จากริมคลองคูเมืองให้เป็นพื้นที่สาธารณะ และปลูกต้นไม้ ปลูกหญ้า ทำสวนหย่อมเพื่อพื้นที่สีเขียวให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชน

11) ปี พ.ศ.2562 กระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวง ให้ใช้บังคับผังเมืองรวมเมืองร้อยเอ็ด พ.ศ. 2562 เล่ม 136 ตอนที่ 121 ก ราชกิจจานุเบกษา 20 พฤศจิกายน 2562 ซึ่งมีนโยบายและมาตรการเพื่อจัดระบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่ายคมนาคมขนส่งและบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับและสอดคล้องกับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจ

ภาพที่ 5 เขตพื้นที่เมืองเก่า คูเมือง และกำแพงเมืองโบราณของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

จากภาพประกอบด้านล่างนี้ จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันการจัดสรรพื้นที่ขอบเขตเมืองเก้าร้อยเอ็ดแบ่งเป็น 5 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ที่ 1 บริเวณใจกลางเมืองร้อยเอ็ด เป็นพื้นที่ศูนย์กลางของเมืองเก้าร้อยเอ็ด ประกอบด้วย วัดบึงพระลานชัย สระชัยมงคล บึงพลาญชัย ศาลหลักเมือง สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด และอนุสาวรีย์พระยาสุนทรเทภกิจจารักษ์, พื้นที่ที่ 2 บริเวณวัดกลางมิ่งเมือง วัดบูรพาภิราม วัดราชบุรุษศิริ และย่านการค้าถนนผดุงพานิชด้านตะวันออก รวมถึงแนวกำแพงเมืองคูเมืองทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ, พื้นที่ที่ 3 บริเวณวัดสระทอง วัดเหนือ วัดคุ้มวนาราม และย่านการค้าถนนผดุงพานิชด้านตะวันตก รวมถึงแนวกำแพงเมืองคูเมืองทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ พื้นที่ที่ 4 บริเวณวัดสระแก้วและชุมชนโดยรอบวัด ย่านชุมชนด้านตะวันตกเฉียงใต้ รวมถึงแนวกำแพงเมืองคูเมืองทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ และพื้นที่ที่ 5 บริเวณย่านสถานที่ราชการ ประกอบด้วย แนวกำแพงเมืองคูเมืองทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ อาคารสถานที่ราชการ รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษาและย่านชุมชนโดยรอบ

3. ผลลัพธ์และแนวโน้มความยั่งยืนของนวัตกรรมสังคม

เมื่อเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดได้ดำเนินการสร้างและพัฒนานวัตกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณโดยประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชา และได้ดำเนินการใช้นวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการเมืองจนแล้วเสร็จเป็นที่เรียบร้อย เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีการประเมินผลคุณลักษณะของนวัตกรรม โดยการวิเคราะห์ประโยชน์ในเชิงเปรียบเทียบ กล่าวคือ ประเมินผลจากความแตกต่างของสภาพเมืองและภูมิทัศน์ของเมืองก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองและกำแพงเมือง โดยพบว่าเมื่อเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดได้ใช้นวัตกรรมนี้แล้ว ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น ทั้งยังสามารถสร้างประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งการใช้นวัตกรรมนี้ยังมีความสอดคล้องไปกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเมืองร้อยเอ็ด อันเป็นเมืองโบราณตามตำนานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งนวัตกรรมนี้ได้ทำให้เกิดการบูรณะฟื้นฟูกำแพงเมืองและคลองคูเมืองเก่า ให้กลับมาสวยงามและทรงคุณค่า บอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้อีกครั้งหนึ่ง จึงอาจกล่าวได้ว่าเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดผู้สร้างนวัตกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองและกำแพงเมืองนั้น สามารถทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในหลาย

มิติ ไม่ว่าจะเป็น 1) มิติทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเกิดขึ้นและการขยายตัวของพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองร้อยเอ็ด ชุมชนแออัดบริเวณคูคลองเมืองและกำแพงเมืองโบราณลดขนาดลง การจัดโซนนิ่ง (Zoning) เมืองให้เป็นสัดส่วน สวยงาม และเหมาะสม มีพื้นที่ออกกกำลังกาย พื้นที่ปลูกต้นไม้ พื้นที่นั่งพักผ่อน ส่งผลให้ภูมิทัศน์ของเมืองมีความสวยงาม สะอาด และเป็นระเบียบมากขึ้น อีกทั้งน้ำในคลองคูเมืองก็ได้รับการปรับปรุงเรื่องคุณภาพของน้ำให้ใส สะอาด บริสุทธิ์ เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ รวมถึงการส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าไม้ และพันธุ์พืช 2) มิติทางสังคม ได้แก่ การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่คนเมืองร้อยเอ็ด การสร้างคุณภาพชีวิตและความมั่นคงให้กับกลุ่มที่ต้องโยกย้ายออกจากพื้นที่ ซึ่งในปัจจุบันมีประมาณร้อยละ 75 ของประชาชนที่เคยอยู่อาศัยในบริเวณนั้น (บรรจง โขษิตจิรันถ์, 14 กรกฎาคม 2564) 3) มิติทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนหรือร้านค้าในพื้นที่ การส่งเสริมสนับสนุนให้ร้อยเอ็ดเป็นเมืองท่องเที่ยว 4) มิติทางวัฒนธรรม ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกประชาชนให้หวงแหนและรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น การดำรงไว้ซึ่งพื้นที่เชิงประวัติศาสตร์ การอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งโบราณสถานพื้นที่คูเมืองและกำแพงโบราณทางประวัติศาสตร์ 5) มิติทางสุขภาพและสุขภาวะ ได้แก่ การเสริมสร้างสุขภาวะของประชาชนให้มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ รวมถึงมีความสุขในการดำเนินชีวิต

ฉะนั้น ด้วยเหตุนี้นวัตกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณ ในการแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของประชาชนในชุมชนแออัดด้วยการจัดระเบียบเมืองใหม่และการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในพื้นที่เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด โดยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีแนวโน้มความยั่งยืนสูง เนื่องจากในพื้นที่มีปัจจัยสำคัญที่เป็นทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ตัวผู้นำในตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด การดำเนินงานมีการกำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาที่เน้นการวางแผนแบบมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน รวมไปถึงการดำเนินงานของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดที่มีความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่หลากหลาย ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่จะช่วยเกื้อหนุนให้การดำเนินงานของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและการพัฒนาเมืองไปสู่ความเจริญเติบโตในทางปริมาณและคุณภาพอย่างสมดุล และทุนทางสังคมที่เข้มแข็งของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดนี้เอง จะเป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนและสืบสานงานในการดำเนินการด้านการจัดระเบียบที่อยู่อาศัยใหม่ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดต่อไปในอนาคต มากไปกว่านี้ เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดยังได้ดำเนินการต่อยอดนวัตกรรมครั้งนี้เพื่อขยายผลไปสู่การจัดระเบียบเมืองในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งยังคงเป็นพื้นที่ชุมชนแออัดที่ประชาชนในพื้นที่นั้นยังมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีนัก และมีแนวโน้มจะก่อปัญหาหรืออาชญากรรมทางสังคมต่างๆ ได้ง่าย ทั้งนี้เพื่อให้การจัดระเบียบเมืองและการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองครอบคลุมไปยังทุกพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ดังจะเห็นได้จากในปัจจุบันเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดอยู่ระหว่างการดำเนินการเข้าพื้นที่ เพื่อฟื้นฟูชุมชนแออัดที่ประชาชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแรงงานรับจ้าง โดยวิธีการจัดหาพื้นที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมให้ เช่น ชุมชนวัดเหนือ เป็นต้น ฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า นวัตกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเป็นนวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่มีแนวโน้มความยั่งยืนที่สามารถจะผลักดันไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และสามารถสร้างความสุขให้แก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง

อภิปรายผล

จากศึกษานวัตกรรมสังคมการปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จะเห็นได้ว่าเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีกระบวนการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาส่วนรวม อันเป็นประเด็นสาธารณะของประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 โดยได้มีการประยุกต์เอา “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้ในการแก้ไขปัญหา ประกอบกับการใช้แนวคิดเกี่ยวกับ “นวัตกรรมสังคม” ในการบริหารจัดการองค์กร โดยให้ความสำคัญกับการสร้างนวัตกรรมอันเป็นการทำสิ่งใหม่เพื่อประโยชน์แก่สังคม ซึ่งอาจหมายถึงรวมถึงนวัตกรรมทางเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางเศรษฐกิจที่ถูกนำไปใช้ มิใช่เพียงเพื่อผลประโยชน์ส่วนบุคคลหรือประโยชน์ของธุรกิจใดธุรกิจหนึ่ง แต่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

ด้วยเหตุนี้ เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดจึงเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านนวัตกรรมสังคม โดยเป็นการสร้างการเรียนรู้ในชุมชน/ท้องถิ่น ที่เปิดกว้างให้ท้องถิ่นกำหนดรูปแบบของชุมชน/ท้องถิ่นได้เอง บนความแตกต่างทั้งในมิติของประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ขณะเดียวกันได้มีการนำนวัตกรรมความรู้ใหม่ ๆ มาใช้ควบคู่กับการจัดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้ของชุมชน/ท้องถิ่น ด้วยการใช้พลังชุมชน/ท้องถิ่น มีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับชุมชน/ท้องถิ่น มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การนำเทคโนโลยีมาพัฒนาชุมชน/ท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม โดยยึดหลักความประหยัดและเรียบง่าย และรู้จักประยุกต์ใช้ในสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อการแก้ไขปัญหา ที่สำคัญ การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้ในการพัฒนาพื้นที่ของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ยังเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในสังคม เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กร ผู้นำภาครัฐ เด็กและเยาวชน ตลอดจนภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ได้มีส่วนร่วมในการใช้เหตุผลร่วมกันในการขับเคลื่อน และวางแผนให้กระบวนการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการและเงื่อนไขของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีแนวโน้มจะนำไปสู่ความสามารถในการ

พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน เกิดเป็นความสุขแก่ผู้ปฏิบัติ รวมทั้งสร้างประโยชน์สุขเพื่อความร่วมมือเป็นสุขแก่หน่วยปฏิบัติในระดับต่างๆ ตลอดจนประชาชนในพื้นที่

ฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การบริหารงานของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดผ่านการสร้างนวัตกรรมสังคมการปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณ สามารถเชื่อมโยงและสร้างเสริมคุณค่ากับการจัดการภาครัฐและการบริหารการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับศาสตร์พระราชา 23 หลักการทรงงาน กล่าวคือ 1) **จะทำอะไรต้องศึกษาข้อมูลให้เป็นระบบ** เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีการศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบจากข้อมูลเบื้องต้น ทั้งเอกสาร แผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ 2) **ระเบิดจากภายใน** โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ด้วยการทำความเข้าใจและสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานพร้อมทำงานตลอดเวลา 3) **แก้ปัญหากจากจุดเล็ก** ในการดำเนินงานของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จะเริ่มแก้ปัญหากจากจุดเล็กๆ เสียก่อน เมื่อสำเร็จแล้วจึงค่อยๆ ขยับขยายแก้ไขปัญหาไปสู่จุดอื่นต่อไป 4) **ทำตามลำดับขั้น** เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดจะเริ่มต้นจากการลงมือทำในสิ่งที่จำเป็นก่อน เมื่อสำเร็จแล้วจึงเริ่มลงมือสิ่งที่จำเป็นลำดับต่อไป ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง 5) **ภูมิสังคม ภูมิศาสตร์ สังคมศาสตร์** เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของเมือง สังคมวิทยาเกี่ยวกับสภาพสังคมและวิถีชีวิตของผู้คน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น 6) **ทำงานแบบองค์รวม** เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดใช้วิธีคิดในการทำงานแบบองค์รวม โดยมองทุกสิ่งอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงทุกมิติ 7) **ไม่ติดตำรา** เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีวิธีการทำงานที่ยืดหยุ่นกับสภาพและสถานการณ์ต่าง และปรับใช้แนวคิดทฤษฎีทางวิชาการในการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี 8) **รู้จักประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด** ในการสร้างและพัฒนา นวัตกรรมสังคม เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดดำเนินงานด้วยความเรียบง่ายและพยายามประหยัดต้นทุนให้มากที่สุด 9) **การมีส่วนร่วม** เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคพลเมือง (ภาคประชาสังคม) ในทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดการระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลายในการทำงาน 10) **ต้องยึดประโยชน์ส่วนรวม** เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักในการดำเนินงาน 11) **ปลูกป่าในใจคน** เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในพื้นที่เห็นปัญหา และมองวิธีการแก้ไขปัญหาในเป้าหมายเดียวกัน อันนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกและเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่โบราณสถานในเขตตัวเมืองร้อยเอ็ด 12) **การพึ่งพาตนเอง** เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน โดยเน้นการสร้างคนให้พึ่งพาตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขภาพและสุขภาวะที่ดี เพื่อให้มีความแข็งแรงพอที่จะดำรงชีวิตต่อไป อันจะนำไปสู่การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน 13) **ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ** เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมุ่งให้ประชาชนเข้าใจธรรมชาติและใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติ 14) **ความซื่อสัตย์สุจริตจริงใจต่อกัน** เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีการทำงานอย่างซื่อสัตย์จริงใจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม โดยไม่มีเรื่องผลประโยชน์ส่วนตัวมาเกี่ยวข้อง 15) **ทำงานอย่างมีความสุข** บุคลากรในเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดสนุกกับการทำงาน และมีความสุขในการทำประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม 16) **ความเพียร** การสร้างและพัฒนา นวัตกรรมสังคมของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดอาศัยความอดทนและความมุ่งมั่น 17) **รู้ รัก สามัคคี** บุคลากรในเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีความรักสามัคคี ร่วมมือร่วมใจ และอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร ส่งผลให้การทำงานเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนชาวร้อยเอ็ดดำเนินไปอย่างราบรื่น 18) **เศรษฐกิจพอเพียง** นั่นคือ *ความพอประมาณ* เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีทิศทางนโยบายที่สมดุลและมีบูรณาการบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง (Self-Reliance) โดยเป็นหลักการสำคัญในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ มีกรอบทิศทางนโยบายที่มีความสมดุล ดำเนินนโยบายอย่างรอบคอบ ไม่สร้างผลกระทบต่อภาครัฐและภาคประชาชน ส่งเสริมการพัฒนาบนพื้นฐานขององค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น *ความมีเหตุผล* ผู้บริหารเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีเจตนาธรรมเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจในการบริหารที่สมเหตุสมผล รวมถึงความสามารถในการนำทรัพยากรมาใช้ได้อย่างเหมาะสม มีการกระจายทรัพยากร จัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าต่อสังคมผ่านนโยบายสาธารณะอย่างเป็นธรรม บนพื้นฐานของความรู้และข้อมูลที่ต้องการและมีความจำเป็น ยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง มีวิสัยทัศน์ในการนำศักยภาพของบุคลากรมาใช้เต็มความสามารถ *การมีภูมิคุ้มกันที่ดี* เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีความสามารถที่จะปรับตัวให้รู้เท่าทันพลวัตการเปลี่ยนแปลงจากภายในและกระแสสภาวะความเป็นสมัยใหม่ มีการจัดการความเสี่ยงมีศักยภาพจัดการในสภาวะวิกฤต มีการเสริมสร้างสังคมอุดมปัญญา มุ่งเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากภาคเอกชนและองค์การประชาสังคม เสริมสร้าง นวัตกรรมและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดยังเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่บริหารจัดการปัญหาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้เงื่อนไข *คุณธรรมจริยธรรม* ซึ่งหมายถึงการมีธรรมาภิบาลของผู้บริหารเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายกเทศมนตรีเมืองร้อยเอ็ดที่ยึดมั่นในจริยธรรมคุณธรรม การดำเนินงานบนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพ มุ่งประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวม โดยปราศจากผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflicts of Interest) รวมไปถึงเงื่อนไขที่เรียกว่า *ความรอบรู้* เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีการจัดการภูมิปัญญาและนวัตกรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบและเงื่อนไขสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทของการจัดการภาครัฐ โดยให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมเวทีและเครือข่ายการเรียนรู้ การเสริมพลังประชาชนที่อ่อนแอด้วยโอกาสและเสียเปรียบในสังคม ให้มีความสามารถในการเรียนรู้และสามารถปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลง

สรุปผลการวิจัย

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดในฐานะที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันเป็นหน่วยงานภาครัฐที่เกิดขึ้นตามหลักการกระจายอำนาจ ได้นำแนวคิดศาสตร์พระราชาที่กล่าวถึง 23 หลักการทรงงานและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการสร้างและพัฒนานวัตกรรมสังคม เรื่องการปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด โดยนวัตกรรมสังคมนี้นับเป็นนวัตกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยที่เป็นชุมชนแออัดและการบุกรุกพื้นที่ทางประวัติศาสตร์บริเวณคลองคูเมืองและกำแพงเมือง รวมถึงจัดระเบียบที่อยู่อาศัยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด โดยเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดได้อาศัยหลักการทรงงานที่สำคัญ นั่นคือ 1) จะทำอะไรต้องศึกษาข้อมูลให้เป็นระบบ 2) ระเบิดจากภายใน 3) แก้ปัญหาจากจุดเล็ก 4) ทำตามลำดับขั้น 5) ภูมิสังคม ภูมิศาสตร์ สังคมศาสตร์ 6) ทำงานแบบองค์รวม 7) ไม่ติดตำรา 8) รู้จักประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด 9) การมีส่วนร่วม 10) ต้องยึดประโยชน์ส่วนรวม 11) ปลุกป่าในใจคน 12) การพึ่งพาตนเอง 13) ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ 14) ความซื่อสัตย์สุจริตจริงใจต่อกัน 15) ทำงานอย่างมีความสุข 16) ความเพียร 17) รู้ รัก สามัคคี และ 18) เศรษฐกิจพอเพียง ผลที่เกิดขึ้นก็คือ นวัตกรรมสังคมสามารถทำให้พื้นที่เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ทั้งในมิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านสังคม มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านวัฒนธรรม มิติด้านสุขภาพและสุขภาวะ อันส่งผลให้เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Good governance) และสามารถสร้างประโยชน์สุขให้กับประชาชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยสามารถฉายภาพการใช้แนวคิดศาสตร์พระราชาของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ในประเด็นการสร้างสรรค่นวัตกรรมสังคม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาต่อยอดการบริหารจัดการของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนในอนาคต

2. ผลการวิจัยสามารถนำไปสู่การเป็นต้นแบบในการใช้แนวคิดศาสตร์พระราชาและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ทั้งเทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนานวัตกรรมสังคมในพื้นที่ของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ภายใต้บริบทแวดล้อมที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับนวัตกรรมสังคมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและพัฒนาให้นวัตกรรมสังคมนั้น สามารถอำนวยประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลสำเร็จของนวัตกรรมสังคมในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษานวัตกรรมสังคมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก เช่น เทศบาลตำบล เพื่อให้ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

บรรจง ไชยจิรนนท์ (14 กรกฎาคม 2564). กระบวนการดำเนินการสร้างและพัฒนานวัตกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์คลองคูเมืองและกำแพงเมืองโบราณ. [เบญจวรรณ บุญโทแสง, ผู้สัมภาษณ์].

เบญจวรรณ บุญโทแสง, อภิรักษ์ บูรรุ่งโรจน์, ธรรมรัตน์ สินธุเดช, วุฒิชัย ตาลเพชร, วาสนา เลิศมะเลา. (2563). การศึกษาระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ของเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2, 23-50.

พระราชกระแสรับสั่งในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาแต่พระพุทธศักราช 2517, อ้างใน ว.วชิรเมธี, ความสับสนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง, เนชั่นสุดสัปดาห์ ปีที่ 15 ฉบับที่ 763 วันที่ 12-18 มกราคม พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2542). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เอกสารสรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

สถาพร เรืองธรรม และคณะ. 2563. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาการจัดทำข้อมูลภูมิทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลของเทศบาลตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ส่วนสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สคร.). 2564. ศาสตราจารย์พระราช “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” หลักการทรงงาน ตาม
แนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 กษัตริย์นักพัฒนา ผู้การพัฒนา
ที่ยั่งยืนและมั่งคั่ง. เข้าถึงได้จาก <http://www.dgr.go.th/skr/th/newsAll/257/2295>

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองร้อยเอ็ด. 2565. ประวัติความเป็นมา. เข้าถึงได้จาก <https://district.cdd.go.th/muang-roiet/>
อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2560). ยั่งยืน มีความสุขจากประโยชน์สุขด้วยเศรษฐกิจพอเพียง: หนึ่งทศวรรษครึ่งแห่งการวิจัยเพื่อ
ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547-2559). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อภิชัย พันธเสน. 2546. เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ความหมายของนักเศรษฐศาสตร์ สังเคราะห์และเรียบเรียง
จากการเสวนาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ: มุมมองของนักเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัย
แห่งชาติสาขาเศรษฐศาสตร์.

อภิชัย พันธเสน. 2549. สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(สกว.).

Best, Shaun. 2001. *A Beginner's Guide to Social Theory*. London: Sage.

Ritzer, George. 1993. *The McDonalidization of Society: An Investigation into the Changing Character of Contemporary Social Life*. London: Sage.